

ságot derít. Nem hivatásom ezen a helyen ennek a felismerésnek részletes kifejtése, csak utalok egy kézenfekvő következményre. Megértjük belőle azt, hogy miért vonzódunk a mult művészetében bizonyos korokhoz, s más korszakok miért némák a számunkra. Bizonyára megérezték s talán ki is fejezték ezt a gondolatot a művészetbőlelelet hivatott művelői, s talán csak hiányos olvasottságom az oka, hogy magaménak hiszem. Amennyire Spengler, Bodnár és Ligeti gondolatmenetét ismerem, e felismerés nem azonos az ő hullámszerű kultúráképletükkel, amelyből hiányzik az időtlenné nőő ember s az emberbe szoruló időtlenség. E felismerés igazságának és érvényességének értéke azonban semmiesetre sem a felismerés elsőségének kérdésén nyugszik, hanem azon, hogy tényleg eszerint viselkednek-e az alkotások, az alkotópályák és az egyes emberen felülálló nagy művészi korszakok. Amennyire látom, a művészettörténelemben mindenütt követhető ez a törvényszerűség.

A művész tehát nem a korlátlan szabadság embere, nem a féktelen egyéniség megtestesítője, hanem alkotásaiban kozmikus erők uralma alatt áll, sőt azok egyszerű eszköze. Nagy a felelőssége önmagával és képességeivel szemben, mert élete nem csupán sajátja, hanem egy időn felül álló erőé.

Ezekkel a gondolatokkal köszöntöm a kolozsvári Műcsarnok első kiállításait s különösen a fiatalokat. Szeretném hinni, hogy ezek a megjegyzések hozzájárulnak ahhoz, hogy megtalálják helyüket a közösségben s fokozott erővel műveljék eszközeiket és így alkotásaikkal őszintén kiérdemeljék a megtisztelő művész nevet.

László Gyula

A KOLOZSVÁRI FINN NAPOK

A politikust népe életérdekei vezetik s a külpolitika sokszor szembe száll a nép ösztönös rokonszenvével vagy ellenszenvével. Szerencsés helyzet az, amikor a nagy leszámolások ideje olyan népeket állít egymás mellé, melyeket nemcsak az érdek köt össze, hanem a lélek ereje is közösségbe vonz. Ilyen szerencsés helyzetet hasznosított Kolozsvár magyar egyetemi ifjúsága akkor, amikor a második világháború legsúlyosabb időszakában finn-napokat rendezett Erdély fővárosában.

A finn-magyar barátságot tudósoknak köszönhetjük, hiszen a tudomány irányította népünk figyelmét északi rokonainkra. A rokonvonások felismerésével egyidejűleg ment végbe a finnek népi ébredése is. Svéd és orosz uralom szorította addig paraszti sorba ezt a kicsi népet. A XIX. század ébredő nacionalizmusa középosztály nélkül találta őket. Az európai műveltséget addig a svédek közvetítésével kapták — svédül. A nemzeti ébredésből náluk népi ébredés lett. Nem is lehetett más. Löhnrot és társai feltárták a szellemi néphagyomány kincseit s a Kalevala csodái megteremtették a finn nemzeti öntudatot. Az első világháború meghozta politikai felszabadulásukat is. A lelki ébredést hatalmas társadalmi újjászületés követte. Független államukban példás igazsággal rendezkedtek be, úgy értékesítették a nyugati civilizációt, hogy nem veszítették el saját kultúrájukat, úgy teremtettek vezetőréteget, hogy az osztálykülönbség nem választja el az embert az embertől.

A magyar közvélemény a harmincas évek elején kezdett újra foglalkozni velük. Nagy társadalmi kérdéseink megoldása vált akkor esedékessé és sokan ajánlgatták az orvosságot: tanuljunk a finn csodából. Külső és belső okok késleltették a társadalmi rendezést, a háború pedig egy időre lehetetlenné tette; ifjúságunk azonban készül arra az időre, amikor a magyar életet végre magyar akarat rendezheti. Két oka is lehet tehát annak, hogy a Kolozsvári Magyar Diákok Szövetsége az európai népek közül először a finnekre gondolt

s első feladatának a finn-magyar barátság szolgálatát tekintette. Tüntetni akart a testvérnép mellett s tanulni próbált példájukból. Voltak, akik helytelenítették ezt az utat. Tanuljon finnül az ifjúság, ismerje meg a szakember alaposágával a finn életet, csak azután rendezzen kiállítást, — így hangzott a jóindulatú feddés. Pedig vannak már fiatalok, akik tudogatnak finnül s a kiállítás hatására bizonyára még többen lesznek. A szakemberek talán szebb s alaposabb bemutatót rendezhettek volna, de így is örvendhetünk a főiskolásság szeretetből fakadó buzgalmának. Mégis hasznosabb a diákságnak talán tökéletlen alkotása, mint a szakemberek hallgatása. A részletkérdések szakértői hiányoztak egyelőre, de a jövőendő szakértőit ott kereshetjük a lelkes diákrendezők között. A kolozsvári főiskolásság kiállítása pedig eddigelé a finn élet legteljesebb magyarországi bemutatója volt. Kezdetnek ez is elég.

Ami a kiállítás történetét illeti, ennek terve a múlt év végefelé született meg. Egy vásárhelyi kollégista, *Szabó István*, egyszerű, kezdetleges finn kiállítást rendezett a kolozsvári református kollégiumban. A főiskolások ugyanekkor összeköttetésbe kerültek a budapesti finn ösztöndíjasokkal. Decemberben határozta el azután a KMDSz, hogy áprilisban finn-napokat rendez. Az anyag összegyűjtésével Major László orvostudományi elnököt és Szabó Istvánt bízták meg.

Hamar kiderült, hogy Finnországból alig kaphat valamit a rendezőség. A szállítási nehézségek minden tervet lehetetlenné tettek. Diákjaink erre azokat keresték fel, akik megjárták már az »ezer tó országát«, vagy akik levelezés útján ismerkedtek rokonainkkal. Kezdetben senki sem sejtette, hogy mekkora anyagot lehet így összeszedni s a rendezők erősen meglepődtek, amikor egymásután érkeztek a küldemények. Összeállították a megnyitó dísz-est műsorát s a bevezetőre Finnország budapesti rendkívüli követét kérték fel. A magyar kormány időközben meghívta Budapestre a vezető finn napilapok főszerkesztőit. A követ tehát csak úgy jöhetett Kolozsvárra, ha az újságírók is vele tartanak. Kolozsvár polgármesterének és az egyetem rektorának meghívásával azután ez a nehézség is eloszlott, s a finn napok mostmár nemcsak diákjaink, hanem az egész kincses város ügyévé váltak.

A kolozsvári sajtó hamar felismerte e megmozdulás jelentőségét, s élénk figyelemmel kísérte az eseményeket. Az *Ellenzék* érdekes beszélgetést közölt a rendezők meghívására érkező *Vieno Silvennoinen* tanárnővel és *Viljo Tervonen* tanárral. A finn élet valóságára hívták fel a rajongók figyelmét, s műveltségük népi alapjaira utaltak. A *Keleti Újság* a kiállítás rendezőit szólaltatta meg. A Diákszövetség vezetői őszintén bevallották, hogy tanítani és tanulni akarnak a finn példából.

Április 11-én finn és magyar zászlókkal díszítették fel Kolozsvár középületeit. A vasárnapi újságok vezető helyen köszöntötték a vendégeket, finn és magyar szöveggel. Az *Ellenzék* így írt:

„A magyar Karjala, Erdély fővárosa köszönti finn vendégeit... Szeretettel fogadjuk őket s elmondjuk nekik minden finn testvérünknek szóló üzenetünket. Sokat gondolunk reátok. Példaadó népi ébredések, bölcs és egészséges társadalmi berendezések, hősi harcok: a finn csoda ma magyar álom. Irodalmunkban, közéletünkben, sajtóunkban, iskoláinkban reátok hivatkozunk. Ti vagytok a mesebeli kisebb testvér. Büszkék vagyunk reátok. Messziről figyelünk titeket. Tudjuk, hogy amit innen álomnak látunk, az nálatok a szükség parancsából valóság. Most ezt a valóságot is keressük. Főiskolásaink kiállítása az életeteket akarja megismertetni. Lássuk, milyenek vagytok. Hadd épüljön a finn valóságból a magyar valóság. Vigyetek ti is hírt mirőlünk. Úgy él hegyes hazájában a keleti magyar, mint ti, ott észa-

kon. Védjük, ami a miénk és Isten segítségét remélve, semmit sem engedünk. Egy a sorsunk, a helytállásban pedig nem maradunk mögöttetek. Vigyétek el tőlünk a szeretet üzenetét. Teljesüljenek álmaitok s teljesüljenek a mieink is. Legyen boldog a mese vége. Kisebb finn testvérünk örüljön magyar bátyjával. Adj a Isten!“

Finnország budapesti rendkívüli követe és meghatalmazott minisztere, *Aarne Wuorimaa*, a sajtókiiséréttel együtt vasárnap a kora reggeli órákban érkezett Kolozsvárra. Az újságírók csoportját *Ragnar Numelin*, finn külügyi sajtófőnök vezette s közöttük volt *Hakon Hannula* főszerkesztő, Finnország volt külügyminisztere is. A vendégek először a várost tekintették meg, délelőtt 11 órakor pedig az Egyetemi Könyvtárhoz hajtottak. A Könyvtár nagytermében *dr. Csekey István* egyetemi tanár nyitotta meg a Diák-szövetség finn-kiállítását. A legvitézebb népnek nevezte a finneket s példaadásukat a közösségi érzéssel magyarázta. Beszédét *Lauri Kettunen* professzor finnül is tolmácsolta.

A kiállítási terem egyik sarka, a finn vidéki múzeumok mintájára a háziipari anyagot mutatta be. A régi *ryijük* (faliszőnyegek) újabb utánezatai mellett sok háziszőttes és nyírfából készült használati tárgy gyűlt össze. Rengeteg *puukko* (finn kés) került elő a magyarországi finn-barátoktól. Az ellenkező oldalon a művészeti anyagot, a vallásos irodalmat és a Kalevala anyagát helyezték el. Thúróczy püspök gyűjteményéből sok finn vallásos iratot kapott a rendezőség. A Kalevala finn kiadásai közül kiemelkedett a *Gallen Kallela* képeivel díszített nagy kötet. Mellette ott láttuk *Vikár Béla* Kalevala fordításának három kiadását és Kalevala magyarázatát. A finn képzőművészetet csak reprodukciók és albumok ismertették, alig egy-két kép és dombormű került bemutatásra.

A nagyterem közepén volt látható még *dr. Győrffy István* egyetemi tanár gazdag finn botanika-irodalmi gyűjteménye. A közbülső szekrényekben a magyar sajtó finn tárgyú közleményeit és a finn sajtó magyar vonatkozású cikkeit helyezték el. Mellettük a magyarra fordított finn irodalmi műveket és a finnre fordított magyar alkotásokat láthattuk. A kiállítás természetesen nem adhatott teljes finn-magyar bibliográfiát, de így is meglepően sok kötet gyűlt össze. Sajnovics híres *Demonstratio*-jától kezdve napjainkig sokan és sok úton keresték rokonságunk lényegét. Természetesen Sajnovics műve is ott volt a kiállított könyvek között. A bemutatott nyelvtani munkákkal kapcsolatban megjegyezte a kiállítás főrendezője, hogy a nagyközönség számára készült nyelvkönyvek kifogytak (az utolsó a Zongor Endréé volt), pedig a középiskolások most szívesen tanulnának finnül.

Gazdag képanyag foglalkozott a finn hadsereggel. Mannerheim tábornagnak két életrajzát láttuk. A Lotta Svärd munkájának is sok érdekes részletét ismerhettük meg.

A kiállítás legügyesebb és legnagyobb része a dolgozó Finnországot népszerűsítette. Főiskolásaink hatalmas térképeket és grafikonokat készítettek a hivatalos finn statisztikák alapján, hogy tanulságosan szemléltessék a finn élet rohamos növekedését. A falitáblák mellett fényképek, könyvek bizonyították az egyes tárgykörökben elért eredményeket. A fényképek nagyrészt a finn állami propagandahivatal (Valtion Tiedotuslaitos) és a finn utazási iroda (Suomen Matkat) juttatta el Kolozsvárra.

A népmozgalmi adatok szomorú bizonyossága mutatja, hogy az első finn-orosz téli háború nagy veresztességet jelentett rokonainknak. Az 1920–30 közötti 8,6%-os szaporulat 5,6%-re esik. Pedig egészségügyi intézményeiket ezalatt jelentősen megnövelték, s a tuberkulózis 1930-as 2,4% arányát 1935-re 1,9%-re csökkentették.

Ipari termelésükben ismeretlen az egészségtelen centralizáció. Helsinki teljesítményeivel vetekszik Kotka, Tampere, vagy Vuoksenlaakso eredménye. A nagyipari centralizáció itt is elkerülhetetlen, 1885-ben 4333 telep 38075 munkást foglalkoztatott, 1940-ben pedig 3806 telepen 175622 munkás dolgozott, ez a kevesebb, de nagyobbüzemű telep azonban egészségesen helyezkedik el az ország déli és középső részén s nem törekszik mind egy helyre, mondjuk a fővárosba. Igen nagyarányú a vízierő kihasználása, az Imatra vízesései egyedül 172000 Kw. áramot fejlesztenek. Iparunkban különben a faipar, az élelmiszeripar és a nehézipar vezet. Igen érdekes a finn erdőterületek tulajdonjogának a megoszlása. Az államnak rendkívül nagy erdőbirtokai vannak, de mellette sok a kisbirtokos. Gabonatermelésük növekedik. 1917-ben 1940 millió finn márka volt belőle a bevételük, 1937-ben pedig már 7589 millió finn márka.

Finnország népsűrűsége igen alacsony: 11,2 lélek él négyzetkilométerenként (Magyarországon 1941-ben 85,2 lakos van km²-ként). Az orosz fennhatóság alatt álló Kelet-Karjalában (ez az ő Erdélyük!) valósággal kiirtották a Kalevala világából ismerős finn őslakókat. 1907-ben Karjalában 60,85% finn és 39,15% orosz él. 1939-re ez az arány még a fordítottjánál is rosszabb: 20,15% finn maradt 79,85% oroszsal szemben. Kitelepítések és erdőirtó oroszok betelepítése okozta ezt a gyors és elrettentő változást.

Érdekes táblák ismertették Finnország pénzügyi politikáját és az úthálózatokat. Minket azonban mindezeknél jobban érdekelt a népfőiskolásokról szóló kimutatás. 45 finn és 16 svéd népfőiskola működik Finnországban. Az első finn népfőiskolát 1892-ben alapították. 485 népfőiskolai tanítójuk van, akiknek 8.627.952 finn márkát fizetnek évente. A népfőiskolai ingatlanok értéke 105.532.500 finn márka. Van ezenkívül 42 munkásfőiskolájuk is. 1938-ban 6873 elemi iskola működött. 12.364 tanító 425.844 tanulót tanított. Hét éves kortól tizenöt éves korig mindenki iskolaköteles. 83 állami, 136 községi és magán-középiskolájuk van, ahol 56.256 ifjú tanul. A helsinki egyetemen 1941-ben 6256 hallgató volt, 3777 férfi és 2479 nő. Több bölcsészettan-hallgató volt, mint jogász, de a bölcsészek száma újabban ott is csökken. A bemutatott finn tankönyvek közül különösen az elemistáknak szánt ábcék érdekesek. A hivatalos ábcé modern, színes munka. Irigykedve forgattuk. Elemisták földrajzi atlaszában mindenütt feltüntették Nagy-Magyarország határait is. A népfőiskolák hatalmas évkönyveket adnak ki, mindenestre nagyobbakat, mint a mi gimnáziumaink.

A finn élet jellegzetessége az egészséges szövetkezeti rendszer. Ma minden negyedik finn polgár szövetkezeti tag. 7650 szövetkezetüknek 878.074 tagja volt 1939-ben. A legnagyobb szövetkezeti központ a SOK; hatalmas felhőkarcolói vannak, három lapot is ad ki, az egyiket 200.000 példányban.

A bemutatott néhány ezer adatból s az érdekes anyagból csak néhányat említettünk meg. Azokat, amelyek tanulságosan mutatják, hogy mire képes négy millió ember, ha hisz az Istenben s a világban csak a maga erejére támaszkodik.

*

Május 11-én este 6 órakor finn ünnepi estét rendezett a Diákszövetség a Mátyás Király Diákház nagytermében. Az Egyetemi Zenekar Sibelius *Finnlandiá*-ját játszotta dr. Kolonits Barna vezényletével, utána pedig Kovrig Béla rector magnificus üdvözölte a vendégeket. Az estet Aarne Wuorimaa, meghatalmazott miniszter nyitotta meg. Meleg köszönetet mondott a Kolozsvári Magyar Diákok Szövetségének a finn-napok megrendezéséért, s hangsúlyozta, hogy csak a kölcsönös megismerés segítheti elő a

kölcsönös megbecsülést és megértést. Az Egyetemi Énekkar Benedek Kálmán vezetésével két finn dalt énekelt. Zsirai Miklós budapesti egyetemi tanár a finn sorsról adott elő. A svéd és orosz nép közé ékelt kicsi nép óriási erőfeszítésekkel rázta le magáról a négyszázéves idegen uralmat, 1917. december 6-a óta szabadon él. A minőség harcol benne a mennyiség ellen, a Kalevala lelke tartotta meg őket s ez jövődjük záloga is. Hidy Franciska, a Kolozsvári Nemzeti Színház tagja finn műdalokat énekelt, Török Erzsébet pedig finn népdalokat mutatott be. Mindkettőjüket Jodál Gábor dr. kísérte zongorán. Versényi Ida, a Kolozsvári Nemzeti Színház tagja három finn vers magyar fordítását adta elő. Végül Major László ismertette a kolozsvári finnnapokat. Az estét a finn és a magyar himnusz zárta be.

A finn vendégek tiszteletére az egyetem díszebédet adott, vacsorára Kolozsvár város vendégei voltak. A délután folyamán a kaletaszegi Körösfőt látogatták meg. Késő este visszautaztak Budapestre.

Másnap dr. vitéz Nagy Iván miniszteri tanácsos tartott előadást az Új-klinika előadótermében összegyűlt hatalmas közönségnek „Suomi a hősök földje“ címen. Április 14-én dr. Kovács László intézeti tanár előadása zárta be a sort: „A néphagyományok ápolása: a finn öntudat forrása“. A finn kiállítás május 3-ig állott a közönség rendelkezésére. Hozzávetőlegesen 7000 ember látogatta meg.

Jó és hasznos munkát végeztek a főiskolások. Az ifjúság közösségének lelkes vállalkozását kövesse most már az egyének áldozatos tanulmánya, hogy így újabb szálakkal erősödjék a lelki kapcsolat a két egymástól térben távol lévő rokonnép között.

Marosi Péter